

Lauksaimniecības arteļa

“Padomju karogs”

vēsture

Meklējot jaunus ceļus lauksaimniecībā ražošanas kāpināšanā, smeļoties norādījumus presē, kā arī, redzot priekšrocības, ko dod kooperatīva zemes apstrādāšana, pielietojot moderno tehniku, Pastendes pagasta zemnieki kas apdzīvo mežaino, ne visai auglīgo, satiksmē slikto (12,0km attālumā no Talsiem) Laipmežu apvidu, pēc minētā pagasta instruktora Mīkstā Alberta un partorga Vaivares Olgas ierosinājuma sapulcējās 1948. gada 29. augustā jaunieceltajā Gruntiņu mājā pie Alksnīšu ģimenes ar domu dibināt lauksaimniecības arteli. No Talsu apriņķa partijas, kā pārstāvis, piedalījās b. Ivanovs un no Pastendes pagasta izpildu komitejas priekšsēdētājs Laukšteins Bernhards ar palīgu Austeru Matisu. Pirmās kopsapulces vadītājs tiek izraudzīts Gulbis Bērtulis, protokolists Mīkstais Alberts. Sapulces dienas kārtība sekojoša: 1. Lauksaimniecības arteļa dibināšana. 2. Priekšsēdētāja un priekšsēdētāja vietnieka, valdes un revīzijas komisijas vēlēšanas. 3. Statūtu pieņemšana. Pārrunājot pirmo dienas kārtības punktu par lauksaimniecības arteļa nodibināšanu sapulce, pamatojoties uz klātesošo labprātīgu gribu un vēlēšanos nolemj: nodibināt lauksaimniecības arteli ar nosaukumu „Padomju Karogs” ar centru Gruntiņos kurā ieiet sekojošas 12 saimniecības: Vecumi, Laipas, Papardes, Mačatas, Beltas, Kārkliņi, Puriņi, Šlīpas, Gruntiņi, Puņi, un Čikstiņi ar 39 šo saimniecību iedzīvotājiem. Minētās saimniecībās kas nodibina jaunu kolhozu viena vecsaimniecība – Mačati un viens līderis bez saimniecības (Mīkstais Alberts) pārējās jaunsaimniecības ar zemes platībām no 10 – 20 ha. Priekšsēdētāja amata kandidāti tiek uzstādīti Liepiņš Kārlis un Mīkstais Alberts ar balsu vairākumu tiek ievēlēts Mīkstais Alberts. No sapulces dalībniekiem valdē ievēl: Liepiņu Kārli, Grenči Frici un Alksnīti Žani, revīzijas komisijā: Deksnis Kārli, Bekmani Eduardu un Barotāju Kārli. Arteļa statūtus pieņemot, kopsapulcē nolemj: atstāt ģimenei piemājas zemi 0,6 ha, vienu slaucamu govi, jaunlopu, sivēnu māti ar metienu un 4 aitas. Iestāšanās nauda Rb. 25- no ģimenes. Arteļa dibināšanas protokols pieņemts un caurskatīts to apstiprinot Talsu apriņķa darbu ļaužu izpildu komitejas sēdē 1948.gada 9.septembrī. Jaunajam artelim par apriņķa šefu uzņēmās vietējā laikraksta „Padomju Karogs” redakcija (vienādā nosaukuma dēļ). Turpmākā darbā redaktors b. Kalniņš bieži apmeklē arteļa kopsapulces, sniedzot norādījumus un 25.oktobrī atzīmējot arteļa dibināšanas svētkus Gruntiņos, dāvā artelim radio aparātu. Jaunajā artelī tālākā kopsapulcē par rēķinvedi ieceļ Deksnis Lūciju, par brigadieru Kiršteinu Žani un lopkopējām Liepiņš Alisi un Gulbis Lizeti. No kolhoza ienākumiem kopsapulcē nolemj: 15 % nedalāmam

fondam un no apvienotās mantas vērtības 50% paju un 50% nedalāmā fondā. Finansiālais un materiālais stāvoklis jaunajā kolhozā bija ļoti grūts, nebija naudas līdzekļu pat naglu iegādei, ko iekārtot apvienotiem lopiem kūts iekārtu – barības galdus. Lielas bažas radīja lopbarības bāze jo apvienotās saimniecībās, sakarā ar neražu bija liels lopbarības trūkums. Priekšsēdētāja enerģija un uzņēmība visu tomēr pārvarēja. Personīgi viņš strādāja pie kūts iekārtošanas un kalpošanas Laipmežos – agrākajā budžu saimniecībā, lai sagādātu telpas produktīvo lopu novietošanai. Ar aizņemtām naglām tika sagatavoti barības galdi un šī darba rezultātā 1948. gada 3. decembrī notika arteļa ražojošo mājlopu – slaucamo govju apvienošana no atsevišķām biedru saimniecībām kopējā kūtī- Laipmežos, kur tika novietotas 22 slaucamās govīs, 4 jaunlopi, 7 aitas un 5 cūkas (sivēni līdz 4 mēneši vecumā). Minētie sīklopi uzskatāmi no arteļa biedru kā ziedojums (Mačatu, Vecumu, Šļīpu u.c. saimniecību), jo pēc arteļa statūtiem saimniecībām, ko nodot nebija. Zirgu skaits apvienojot bija 50 gab. kas palika telpu trūkuma dēļ pie agrākajiem īpašniekiem. Pirmie naudas līdzekļi radās no arteļa mājlopu produkcijas – sviesta pārdošanas, ko artelim nodeva biedri, pie kuriem bija apvienotās slaucamās govīs. Lopbarības bāzi radīja rupjā lopbarība no apvienotām saimniecībām un, iepērkoties finansu nodaļā, no aprakstītām budžu mājām. Jaunā arteļa dzīve un uzdevumi prasīja pārmaiņas pārvaldes personālā un ar 1.decembri par rēķinvedi par algu tika pieņemts Dzenis Eduards, kurš izpildīja arī kultorga, bibliotekāra un vietējās Laipmežu pasta nodaļas un telefoncentrāles pārziņa pienākumus. Par laukkopības brigadieru ar 1.oktobri Kiršteina vietā tika nozīmēts Liepiņš Kārlis. Sekojošā gada raža palikās biedru izvērtēšanā, bet ziemāju sēja bija jaunā arteļa pirmais uzdevums, ko pilnībā nevarēja veikt lielā lietus dēļ, kamdēļ sagatavotās zemes platības pavasarī apsēja ar vasaras kviešiem. Līdz ar mājlopu novietošanu Laipmežos un pastāvīga rēķinveža pieņemšanu arteļa centru ar 1948. gada 3. decembri pārceļ uz Laipmežiem, kur tas iekārtojās vienā istabiņā (lielākā telpa bija Talsu sakaru kantora rīcībā) ēkas jaunuzbūvētajā daļā, bet pārējās dzīvojamās mājas daļa bija izmantojama vecuma dēļ tikai noliktavām. Ar 1949. gada 25. maiju kantoris un sakaru nodaļa atradās vienās telpās rēķinveža atbildībā, vecās kantora telpas tādējādi palika lopkopējiem par dzīvokli. Kolhoza kopsapulcē tika nolemts par veikala iekārtošanu un pienotavas ierīkošanu Laipmežos, ko atbalstīja Talsu patērētāju biedrība un Talsu pienotava, bet vienīgi attiecīgu telpu trūkuma dēļ netika vēl izvests dzīvē. 1949. gada pavasarī artelī iestājās sekojošas saimniecības: Ulītas, Spannieki, Šalkas, Pogas, Kūri, Brūžkalni, Rakstiņi, Dižpurgaļi, Brenči, Pūkas, Smaidi un no lauksaimniecības kooperatijas tika artelim pievienotas Mežklabju un Dzirū saimniecības, tādējādi no arteļa dibināšanas sākuma zemes kopplatība no 280 ha sasniedza jau 740 ha no, kuras 300 ha bija aramzeme. Ar 1949. gada 25. martu kolhozam vēl pievienojās pārvietoto (izsūtīto) personu – Busaru mežsarga saimniecība ar inventāru un mājlopiem. Pavasara lauku darbi 1949. gada rudenī noritēja tekoši. Artelim bija četri posmi ar pirmrindniekiem Bekmani Eduardu, Deksnī Kārli, Lerču Ansi un Miķelšteini Elgu.

Brigadieris saziņā ar padotajiem posmiem izplānoja darbus un, neskatoties uz traktoru nepietiekošo palīdzību, to nesagatavotības un zemes mitruma dēļ, darbus veica laikā un virs plāna apsēja platības laikā no 1. -16. maijam. Arteļa centrs tiek izplānots un nosprausts, grūtības radīja būvniecība, jo mazs bija darbaspēks un tie paši ziemās bija iesaistīti meža darbos. Nepieciešama bija cūku, putnu kūts celšana, lopu kūts pārbūve Puškaišos, kā nozīmētā ražošanas centrā, pārvaldes ēkas tālākā izbūve un zirgu novietošana pa posmiem, ko izveda, ierīkojot zirgu apvienošanu Kārkliņos, Puškaišos, Uļitās un Brūžkalnos. Lai sekmīgi veiktu būvniecību, samērā jaunais artelis no nedalāmā fonda uzkrātiem līdzekļiem iegādājās likvidējošās lauksaimniecības kooperatijas gateri, divus tvaika katlus, divas skaidu ēveles, zēmeri, spudēveli un citas kokapstrādāšanas mašīnas, kā arī labības kūlēju „Imanta” un divas jaunas labības pļaujmašīnas, pārējo mašīnu bija no apvienotām saimniecībām pietiekoši. Priekšsēdētājs un pārvaldes tālredzējs uzskatīja, ka artelim lielus ienākumus nākotnē dotu kokapstrādāšana, jo minētās mašīnas resp. gateris nebija apkārtnes kolhozos. Telpu un slikto ceļu dēļ sabiedriski kulturālā dzīve nevarēja plaši attīstīties, piemēram, kino izrādes pat nenotika – to apmeklēja Talsos. Kopsapulces un priekšlasījumi tika noturēti Laipmežās arteļa kantorī. Uļitu mājās, kas atradās artelī notika teātra izrādes un trio kas viesojās no Talsiem. Talsciema dienas dramatiskā trupa komplektējās no mūsu arteļa jaunajiem spēkiem ar režisoru Mīksto tāpat vienīgais orķestris Talsciemā, kas pastāvēja, bija „Padomju Karoga” orķestris: akardeons, vijole, ģitāre un čello – Mīkstā vadībā. Parasta parādība bija mājas viesības sakarā ar kāda ģimenes locekļa gadu maiņu vai vārda dienu, kādos gadījumos netrūka pašbrūvētā alus, cepumu, asprātību, dziesmu un deju vietējā – sava orķestra vai akardeona skaņās. Organizēta tā nebija, jo trūka diriģenta un lielā attāluma dēļ no Talsiem mūs apkalpot nevarēja. Kolhoza jaunatne apmeklēja Talsu kultūras iestādes: teātrus, kino un koncertus kā arī sporta sacīkstes. Kolhozam bija spēcīga volejbola komanda, kas treniņus izveda Laipmežu laukumā un piedalījās sacīkstēs ar labiem panākumiem. Interese par sportu bija liela, bet trūka pieredzējuša vadītāja šinī virzienā un vieglatlētikas sporta piederumu. Sevišķa interese par reliģiju un baznīcu netika redzēta. No arteļa vadošiem darbiniekiem Liepiņš Kārlis un Gulbe Alma sastāv Talsciema ciema deputātos un abi minētie ir tautas tiesas piesēdētāji Talsos. Komjauniešu pirmorganizācija sastāv no trīs locekļiem ar Gulbi Imantu kā sekretāru – pārējie locekļi Vīnerts Emīlija un Gulbis Elga. Partijas kandidāts artelī ir priekšsēdētājs Mīkstais. Sociālistiskās saistībās artelis ieslēdzies ar kaimiņiem „Darba Spars” un „Sarkanais Stars”, kurās vienmēr pēc sevišķas komisijas atzinuma no rajona pagasta partijas pārstāvjiem un līgumu slēdzējiem, iziet kā uzvarētājs – kā apzinīga darba rezultāts. Arteļa zelta fonds – ir kadri! To sagatavošanai priekšsēdētājs veltījis sevišķu uzraudzību un līdz ar arteļa nodibināšanu nosūtīja un Laidzes lopkopības skolu mācīties par fermeri uz vienu gadu Belārs Almu, sagatavoties par traktoristu uz Ārlavas M.T.S. Gulbi Gunaru,

sagatavoties par zoovetsanitāri Gulbis Almu, kas no priekšsēdētāja vietnieka nomainījās ar Grenči Frici.

Rēķinvedis Dzenis apmeklēja un beidza rajonā rēķinvedības neklātienes kursus un priekšsēdētājs Mīksts no 1949. gada 26. oktobra līdz 1950. gada 1. maijam sekmīgi beidza kolhoza priekšsēdētāju skolu „Zaļeniekos”. Šoferu kursus beidza no arteļa Liepiņš Alfrēds un mērniecības – meliorācijas Miķelšteina Elga. Īslaicīgus kursus un apmācības ir beiguši no kolhoza: vietnieks Alksnīts, revīzijas komisijas pr-jis Deksnis, brigadieris Liepiņš, zirgkopējs Kalniņš, ugunsdzēsēju komandas priekšnieks Kiršteins, lopkopēja – slaucēja Gulbe Elga u.d.c.. Kolhoza priekšsēdētāju skolas apmeklēšanas laikā Zaļeniekos, arteļi vietu izpildīja Gulbis Bērtulis, kas ar savu darbu un pieredzi lauksaimniecības mehanizācijā daudz vērtību ienesis kolhozam, strādājot kalēja darbu. Par laukkopības brigadieru 1950. gada pavasarī tika izraudzīts kolhoza meža brigadieris Freibergs Alberts, bet pieredzes trūkuma dēļ sējas laikā viņš bija jānomaina un brigādes vadība atkal jāuzņemas Liepiņam Kārlim. Brigadiera Freiberga maiņas dēļ tika nokavēta cukurbiešu sēja, no kā stipri cieta cukurbiešu raža. Pirmais saimniekošanas gads – 1949. beidzās ar labiem sasniegumiem. Obligātās nodevas un MTS saistības kolhozs nokārtoja kā pirmais rajonā. Bagātīgi bija nodrošināti visi mājlopi ar uzturu un arteļa biedri saņēma par izstrādes dienu Rb 3 naudā, 3,8 kg labības, 60 kg kartupeļu, 30 kg sienu, 30 kg salmu, cukuru un 30 kg lopbarības sakņu kas bija saražotas tādā vairumā, ka sabiedriskie mājlopi nespēja tās patērēt. Nokārtotas bija visas naudas saistības, nodevas un nedalāmais fonds. Kolhoza biedros bija zudušas šaubas par jauna veida saimniekošanu jau pēc pirmā saimniekošanas gada, redzot šos sasniegumus, ko nevarēja uzrādīt tuvākais kaimiņu kolhozs „Darba Spars” savas nesaimnieciskās rīcības un nesaskaņu dēļ, lai gan tas jau saimniekoja vairākus gadus, kamdēļ pagasta partorga Vaivares ierosinājumus kopsapulcē apvienoties ar minēto arteļi „Darba Spēks” kopsapulcē divas reizes vienbalsīgi noraidīja. Ļaunprātības, sērgas un slimības jauno kolhozu netraucēja. Atzīmējams ugunsgrēks, kad pēc iestāšanās kolhozā nodega Rakstiņu mājas labības šķūnis nenoskaidrotu apstākļu dēļ oktobra beigās. Labība un inventārs zudumā negāja, šķūnis bija apdrošināts. 1949. gada 19. augustā agrā sala dēļ, ganot uz āboliņa lauka, saslima 8 kolhoza govīs ar uzpūšanos, minēto uztverot un sniedzot palīdzību nobeigšanās nenotika. 1949. gada 25. oktobra naktī Laipmežos liellopu fermā ielūza kūts griesti no lopbarības svara. Ar mājlopiem tālāka nelaime nenotika, jo naktssargs laikā sacēla trauksmi. Nesekmīgs bija 1950. gada pavasaris ar ziemāju pārziemošanu, jo no 50 ha ziemāju bija jāpārsēj 22 ha. Sevišķi cieta agrā rudzu sēja no kaitēkļa zviedru mušas un zemā gruntsūdens dēļ no mitruma. Apdrošinājumu par bojātiem ziemājiem kolhozs saņēma 8000 rub. apmērā. Nepieciešama kolhozam bija automašīna transportam no Stendes uz Talsiem un, lai to iegādātos kolhozs pārdeva par 15.000 rub. brīvo sugas ērzeli. No LPSR par republikas šefu kolhozam bija Rīgas Elektrorūpniecība Fabrika – „REZ” ar ko tika ievadītas sarunas auto iegādei. Minētais

šefs palīdzēja kolhozam ar materiālu (dzelžu, ogļu u.c.) apgādi un transportu. Galvenie kolhoza ienākumi bija lopkopības produkcija – piens, ko pārdeva Talsos iestādēm un gaļa.

Labus ienākumus deva augļu dārzi. Nākotnes perspektīvas tika saskatītas lopkopībā, putnkopībā un dārzniecībā, kādam nolūkam Mežklabjos bija paredzēts ierīkot dārzniecību. No palīgozarēm bija paredzēts izveidot dīķsaimniecību, sudrablapsu audzētavu un kokapstrādāšanu. Redzot panākumus, ticība arī lielākiem sasniegumiem bija biedros tiešām liela, un tie vienbalsīgi līdz šim kopsapulcēs noraidīja apvienošanos, jo baidījās no nesaskaņām un parādiem, kas bija kaimiņu artelī „Darba Spars”. Jaunais artelis „Padomju Karogs” īsajā pastāvēšanas laikā, bez parādiem saimniekojot, bija nokārtojis visus maksājumus, iegādājies tik daudzas jau minētās mašīnas un tekošā rēķinā atradās uz 1950. gada 1. jūliju 19.000 rub.. Tādā stāvoklī tas bija pēc PSR Ministru Padomes lēmuma #2427 no 1950. gada 7. jūnija par sīko kolhozu apvienošanas un biedru kopsapulces lēmumu # 9 no 29. jūnija.